

คู่มือ

แนวทางการปฏิบัติงานส่วนหน้า
ในการระงับเหตุฉุกเฉินทางนิวเคลียร์และรังสี
สำหรับเจ้าหน้าที่ศูนย์ปรมาณูเพื่อสันติประจำภูมิภาค (ศปส.)

คำนำ

แนวทางการปฏิบัติงานส่วนหน้าในการระงับเหตุฉุกเฉินทางนิวเคลียร์และรังสี สำหรับเจ้าหน้าที่ศูนย์ปรมาณูเพื่อสันติ (ศปส.) จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของ ศปส. เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินทางรังสีขึ้น ตั้งแต่ขั้นตอนแรกเมื่อได้รับการแจ้งเหตุฉุกเฉินทางรังสีจนกระทั่งเสร็จสิ้น เอกสารฉบับนี้ได้รวบรวมแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินทางรังสีให้กลับสู่สภาวะปกติ และให้ทราบถึงการบริหารจัดการ การปฏิบัติงานและการประสานงาน ในการระงับเหตุฉุกเฉินทางรังสีในพื้นที่เกิดเหตุให้มีความรวดเร็ว ถูกต้องและปลอดภัย

ดังนั้น จึงหวังว่าเอกสารฉบับนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์หรือเป็นแนวทางการปฏิบัติงานส่วนหน้าในการระงับเหตุฉุกเฉินทางนิวเคลียร์และรังสีแก่ศูนย์ปรมาณูเพื่อสันติ (ศปส.) ทุกภูมิภาคต่อไป

คณะผู้จัดทำ
มีนาคม ๒๕๕๙

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
๑. วัตถุประสงค์.....	๑
๒. ขอบเขต.....	๑
๓. คำจำกัดความ.....	๑
๔. หน้าที่ความรับผิดชอบ.....	๒
๕. กระบวนการ Work Flow.....	๓
๖. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน.....	๔
ตารางที่ ๑ การกำหนดระยะพื้นที่ขอบเขตภายในสำหรับเหตุฉุกเฉินทางรังสี.....	๖
ตารางที่ ๒ แนวปฏิบัติของประชาชนเมื่อทราบอัตราปริมาณรังสีและสถานการณ์ ขณะเกิดเหตุฉุกเฉินทางรังสี.....	๗
ตารางที่ ๓ ระดับขีดจำกัดความปลอดภัยปริมาณรังสียังผลสำหรับเจ้าหน้าที่ตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี.....	๘
แนวทางที่ ๑ การป้องกันอันตรายจากรังสีสำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน.....	๙
๗. อุปกรณ์ที่ใช้ในการระงับเหตุฉุกเฉินทางรังสี	๑๑
๘. บรรณานุกรม.....	๑๕
๙. คณะผู้จัดทำ.....	๑๖

คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานส่วนหน้าในการระงับเหตุฉุกเฉินทางนิวเคลียร์และรังสี

๑. วัตถุประสงค์

- ๑.๑ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามทิศทางเดียวกันสำหรับเจ้าหน้าที่ศูนย์ปรมาณูเพื่อสันติ (ศปส.) ในระยะแรกหลังเกิดเหตุจนสามารถควบคุมสถานการณ์สู่สภาวะปกติ
- ๑.๒ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เจ้าหน้าที่ในการตอบโต้และปฏิบัติการต่อเหตุฉุกเฉินทางรังสี
- ๑.๓ เพื่อทราบถึงขั้นตอนการดำเนินการที่ถูกต้องในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามภารกิจ และหน้าที่ของตนเอง เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินทางนิวเคลียร์และรังสี

๒. ขอบเขต

๒.๑ คู่มือปฏิบัติงานนี้ครอบคลุมขั้นตอนตั้งแต่การปฏิบัติในระยะแรกหลังเกิดเหตุฉุกเฉินทางนิวเคลียร์และรังสี จนสามารถควบคุมสถานการณ์สู่สภาวะปกติ เฉพาะขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ศปส. (ตามแนวทางที่ ๑)

๓. คำจำกัดความ

๓.๑ เจ้าหน้าที่ตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี (First Responder) คือ เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบกรณีฉุกเฉินทางรังสี ในระยะแรกหลังเกิดเหตุฉุกเฉินทางรังสี ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในส่วนบัญชาการ ส่วนวางแผน ส่วนปฏิบัติการ และส่วนสนับสนุนระดับชาติ

๓.๒ เหตุฉุกเฉินทางรังสี (Radiation Emergency) คือ สถานการณ์ไม่ปกติหรือเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดอันตราย เนื่องจากพลังงานที่มาจากปฏิกิริยานิวเคลียร์หรือจากการสลายตัวของผลผลิตของปฏิกิริยานิวเคลียร์ หรือจากการได้รับรังสี มีความจำเป็นต้องปฏิบัติการเร่งด่วน เพื่อลดความเป็นอันตรายหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสุขภาพและความปลอดภัยของประชาชน คุณภาพชีวิต ทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อม

๓.๓ ปริมาณรังสี (Radiation Dose) คือ ปริมาณรังสีที่วัดหรือสิ่งมีชีวิตได้รับ

๓.๔ การเปื้อนสารกัมมันตรังสี (Radiation Contamination) คือ สารกัมมันตรังสีในรูปของแข็ง ของเหลว และแก๊ส ที่ปนเปื้อนในอาหาร น้ำ อากาศ หรือเปื้อนที่ผิววัสดุ อุปกรณ์ ร่างกายและหรือบริเวณที่ต้องการใช้งาน ซึ่งเกิดขึ้นโดยไม่เจตนา เพราะอาจก่อให้เกิดอันตรายได้โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

๓.๔.๑ การปนเปื้อนสารกัมมันตรังสี คือ การมีสารกัมมันตรังสีปนเปื้อนในอาหาร น้ำ อากาศ เป็นเนื้อเดียวกัน ไม่สามารถแยกแยะออกมาได้โดยง่าย

๓.๔.๒ การเปื้อนสารกัมมันตรังสี คือ การมีสารกัมมันตรังสีบนพื้นผิววัสดุ อุปกรณ์ ร่างกายและหรือบริเวณที่ต้องการใช้งาน สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๓.๔.๑.๑ การเปื้อนแบบไม่ติดแน่น (Non-Fixed Contamination) คือ การเปื้อนซึ่งสามารถหลุดออกไปจากพื้นผิวได้

๓.๔.๑.๒ การเปื้อนแบบติดแน่น (Fixed Contamination) คือ การเปื้อนที่ต่างไปจากการเปื้อนแบบไม่ติดแน่น

๓.๔.๓ การฟุ้งกระจายสารกัมมันตรังสี คือ สารกัมมันตรังสีในรูปของแข็ง ของเหลว และแก๊ส ที่อยู่ในบรรยากาศ ซึ่งเกิดขึ้นโดยไม่เจตนาเพราะอาจก่อให้เกิดอันตรายได้

๓.๕ การจัดการเปื้อนสารกัมมันตรังสี (Radioactive Decontamination) คือ การใช้กระบวนการทางเคมี ฟิสิกส์ หรือชีวภาพ เพื่อให้สารกัมมันตรังสีทั้งหมดหรือบางส่วน หลุดออกจากสิ่งที่เปื้อน

๓.๖ รังสีพื้นหลัง (Background Radiation) คือ รังสีจากสิ่งแวดล้อมซึ่งมีที่มาจากหลายแหล่ง เช่น รังสีคอสมิกจากอวกาศ รังสีจากสารกัมมันตรังสีตามธรรมชาติที่มีอยู่ในดิน น้ำ อากาศ อาหาร รวมทั้งที่มีอยู่ในร่างกายมนุษย์

๓.๗ ปริมาณรังสียังผล (Effective Radiation) คือ ระดับอันตรายจากรังสีที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อร่างกาย หรือผลรวมของปริมาณรังสีสมมูลหลังจากปรับเทียบสภาพไวต่อรังสีของแต่ละเนื้อเยื่อหรืออวัยวะทั่วร่างกายมีหน่วยเป็น ซีเวิร์ต

๓.๘ ปริมาณรังสีสมมูล (Equivalent Radiation) คือ ระดับอันตรายจากรังสีที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่ออวัยวะหรือปริมาณรวมของรังสีดูดกลืนในเนื้อเยื่อหรืออวัยวะใด ๆ ของมนุษย์ หลังจากปรับเทียบการก่ออันตรายของรังสีทุกชนิดที่อวัยวะนั้นได้รับ โดยเทียบกับการก่ออันตรายของรังสีแกมมามีหน่วยเป็นซีเวิร์ต

๓.๙ ซีเวิร์ต (Sievert, Sv) คือ หน่วยวัดปริมาณรังสีสมมูล เป็นผลคูณระหว่างปริมาณรังสีดูดกลืนที่มีหน่วยเป็น เกรย์ กับค่าเปรียบเทียบกับที่แตกต่างกันตามชนิดและพลังงานของรังสี

๓.๑๐ รังสีนอกร่างกาย (External Radiation) คือ รังสีที่มนุษย์ได้รับจากแหล่งกำเนิดรังสีที่อยู่ภายนอก ร่างกาย เช่น รังสีคอสมิก และรังสีจากต้นกำเนิดรังสีชนิดต่าง ๆ

๓.๑๑ รังสีในร่างกาย (Internal Radiation) คือ รังสีจากต้นกำเนิดรังสีใด ๆ ที่มีอยู่ในร่างกายมนุษย์ รวมทั้งที่ร่างกายได้รับจาก น้ำ อาหาร อากาศ การบำบัดรักษาทางการแพทย์ การปฏิบัติงานทางรังสี และจากอุบัติเหตุทางรังสี

๓.๑๒ พื้นที่อันตราย (Hot Zone) คือ พื้นที่ที่เกิดเหตุฉุกเฉินทางรังสีและไม่อนุญาตให้ผู้ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปบนพื้นที่ โดยอัตราปริมาณรังสีสูงกว่า ๑๐๐ ไมโครซีเวิร์ตต่อชั่วโมง

๓.๑๓ พื้นที่เฝ้าระวัง (Warm Zone) คือ พื้นที่สำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี การปฐมพยาบาลเบื้องต้นผู้บาดเจ็บและปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้สถานการณ์เหตุฉุกเฉินทางรังสีกลับสู่สภาวะปกติ โดยอัตราปริมาณรังสีต่ำกว่า ๑๐๐ ไมโครซีเวิร์ตต่อชั่วโมง

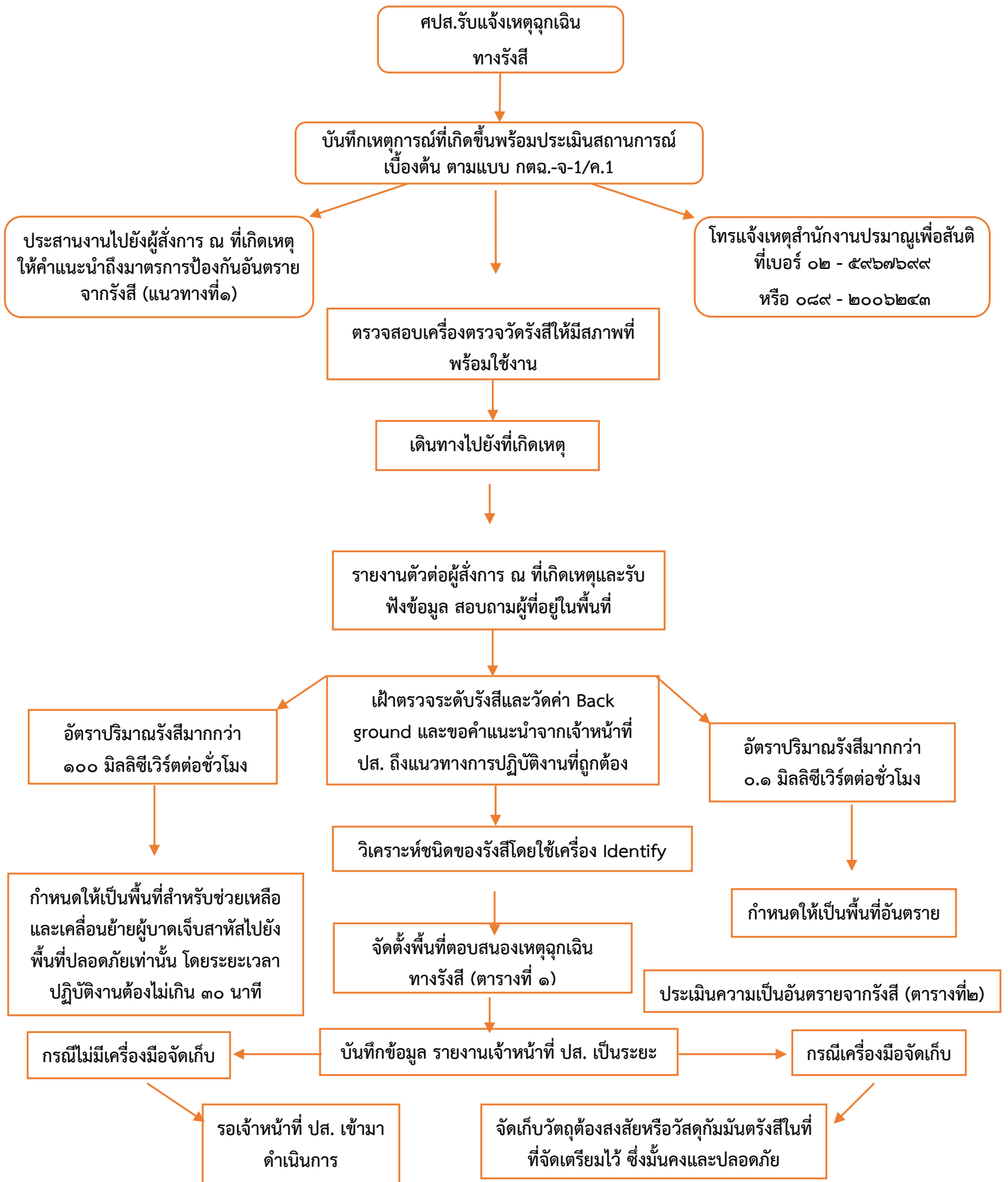
๓.๑๔ พื้นที่ปลอดภัย (Clean Zone) คือ พื้นที่ที่ปลอดภัยจากเหตุฉุกเฉินทางรังสีที่เกิดขึ้นและไม่มี การเปื้อนสารกัมมันตรังสี โดยอัตราปริมาณรังสีเท่ากับระดับรังสีพื้นหลัง

๔. หน้าที่ความรับผิดชอบ

: ศูนย์ปรมาณูเพื่อสันติประจำภูมิภาค (ศปส.)

- ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่)
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดขอนแก่น)
- ภาคตะวันออก (จังหวัดระยอง)
- ภาคใต้ (จังหวัดสงขลา)

๕. กระบวนการ Work Flow

๕. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๖.๑ เจ้าหน้าที่ศูนย์ปรมาณูเพื่อสันติ (ศปส.)

๖.๑.๑ การรับแจ้งเหตุฉุกเฉินทางรังสี

- เมื่อได้รับแจ้งเหตุฉุกเฉินทางรังสีแล้วให้บันทึกข้อมูลที่ได้พร้อมทั้งประเมินความเสี่ยงเบื้องต้นของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เกิดเหตุโดยผู้ปฏิบัติงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายที่จะแก้ไขสถานการณ์ให้กลับคืนสู่สภาวะปกติตามสาเหตุของอุบัติเหตุทางรังสี ทั้งนี้มาตรการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาอาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันแล้วแต่ระดับความรุนแรงของอุบัติเหตุทางรังสี ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ดังนี้คือ

ระดับที่ ๑ : เป็นอุบัติเหตุทางรังสีที่อยู่ในบริเวณจำกัด ภายในห้องปฏิบัติการหรือภายในอาคาร

ระดับที่ ๒ : เป็นอุบัติเหตุทางรังสีที่ขยายขอบเขตไปในเนื้อที่ ๆ กว้างขึ้น เช่น ทั่วโรงงาน สถาบันศึกษา หรือโรงพยาบาล

ระดับที่ ๓ : เป็นอุบัติเหตุทางรังสีที่มีผลกระทบต่อสถานที่ข้างเคียง

ระดับที่ ๔ : เป็นอุบัติเหตุทางรังสีที่มีผลกระทบต่อประเทศที่ข้างเคียง

- ประสานงานไปยังผู้บัญชาการสถานการณ์หรือผู้สั่งการ ณ ที่เกิดเหตุ โดยให้คำแนะนำถึงมาตรการป้องกันอันตรายจากรังสีสำหรับผู้ปฏิบัติงาน (ตามแนวทางที่ ๑)

- โทรแจ้งเหตุฉุกเฉินไปยังสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ ที่เบอร์ ๐๒-๕๕๖๓๖๕๙ หรือ ๐๘๙-๒๐๐๖๒๔๓ (๒๔ ชั่วโมง)

- ตรวจสอบเครื่องสำรวจรังสี เครื่องมือระดับเหตุฉุกเฉินทางรังสี ให้มีสภาพพร้อมใช้

- เดินทางไปยังที่เกิดเหตุให้เร็วที่สุด

รูปที่ ๑

รูปที่ ๒

รูปที่ ๓

๖.๑.๒ การปฏิบัติการระงับเหตุฉุกเฉินทางรังสี ณ ที่เกิดเหตุ

- ดำเนินการภายใต้คำสั่งของผู้บัญชาการสถานการณ์และปฏิบัติตามมาตรการป้องกันอันตรายจากรังสี

- เมื่อมาถึงพื้นที่เกิดเหตุให้รายงานตัวต่อผู้สั่งการ ณ ที่เกิดเหตุ รับฟังข้อมูลเพื่อประเมินสถานการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

- เข้าไปในพื้นที่ที่เกิดเหตุฉุกเฉินทางรังสีด้วยความระมัดระวัง โดยเปิดเครื่องสำรวจรังสีตลอดเวลาและให้ตั้งสมมติฐานว่าวัสดุกัมมันตรังสีที่เกิดอุบัติเหตุชั้นนี้อาจจะปนเปื้อนสารกัมมันตรังสีและให้ใช้เครื่องสำรวจรังสีที่สามารถตรวจวัดการปนเปื้อนสารกัมมันตรังสีได้ ทำการตรวจวัดการปนเปื้อนสารกัมมันตรังสีบริเวณพื้นฝ้าตรวจระดับรังสี วัดค่า Background และขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ปส.ถึงแนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง

- กรณีอัตราปริมาณรังสีมากกว่า ๐.๑ มิลลิซีเวิร์ตต่อชั่วโมง
 - กำหนดให้เป็นพื้นที่อันตราย
- กรณีอัตราปริมาณรังสีมากกว่า ๑๐๐ มิลลิซีเวิร์ตต่อชั่วโมง
 - กำหนดให้เป็นพื้นที่สำหรับช่วยเหลือและเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บสาหัสไป

ยังพื้นที่ปลอดภัยเท่านั้น โดยระยะเวลาปฏิบัติงานต้องไม่เกิน ๓๐ นาที

รูปที่ ๔

รูปที่ ๕

รูปที่ ๖

- วิเคราะห์ชนิดของรังสีโดยใช้เครื่อง Identify
 - ประเมินความเป็นอันตรายจากรังสีโดยตรวจวัดอัตราปริมาณรังสีและการปนเปื้อนสารกัมมันตรังสี จากนั้นให้พิจารณาสถานการณ์และแนวปฏิบัติตามตารางที่ ๒
 - จัดตั้งพื้นที่ ตรวจสอบทางเข้าออกและควบคุมจุดที่มีการปนเปื้อนสารกัมมันตรังสีให้อยู่ในพื้นที่เฝ้าระวัง ซึ่งอัตราปริมาณรังสีต้องใกล้เคียงกับอัตราปริมาณรังสีพื้นหลังและอยู่บริเวณเหนือลม (ตารางที่ ๑)

- บันทึกข้อมูล รายงานเจ้าหน้าที่ ปส. เป็นระยะให้มีการประเมินสถานการณ์อยู่เสมอเพื่อสามารถร้องขอทรัพยากรที่ต้องการเพิ่มเติมได้ทันที

- กรณีมีเครื่องจัดเก็บ
 - จัดเก็บวัตถุต้องสงสัยหรือวัตถุกัมมันตรังสีในที่ที่จัดเตรียมไว้
- กรณีไม่มีเครื่องจัดเก็บ
 - รอเจ้าหน้าที่ ปส. เข้ามาดำเนินการต่อไป

ตารางที่ ๑ การกำหนดระยะพื้นที่ขอบเขตภายในสำหรับเหตุฉุกเฉินทางรังสี

สถานการณ์	ระยะที่ต้องล้อมบริเวณในที่เกิดเหตุ (ระยะปลอดภัย)
บริเวณภายนอก	
วัสดุแกมมันตรังสีแตกหักเสียหาย และไม่มีกำบังใดๆ	๓๐ เมตร โดยรอบ
พบการปนเปื้อนสารแกมมันตรังสี	๑๐๐ เมตร โดยรอบ
เกิดเพลิงไหม้ ระเบิด ทำให้เป็นกลุ่มควัน	๓๐๐ เมตร โดยรอบ
เกิดเหตุซึ่งคาดว่าเกี่ยวข้องกับระเบิดที่ผูกติดกับวัสดุแกมมันตรังสี	๔๐๐ เมตร โดยรอบ หรือมากกว่าเพื่อป้องกันการระเบิด
บริเวณภายในตึก หรือที่ปิดมิดชิด	
วัสดุแกมมันตรังสีแตกหักเสียหาย ขาดเครื่องกำบัง หรือมีการปนเปื้อนสารแกมมันตรังสีในพื้นที่	ปิดบริเวณที่เกิดเหตุ รวมทั้งชั้นบนและชั้นล่างของสถานที่นั้น
เมื่อเกิดเพลิงไหม้ หรือมีการเปราะระเบิดทางรังสีไปทั่ว	ปิดตึกที่เกิดเหตุ
การขยายระยะปลอดภัยจากการวัดระดับรังสีด้วยเครื่องสำรวจรังสี	
ระดับรังสี ๑๐๐ ไมโครซีเวิร์ตต่อชั่วโมง	ล้อมบริเวณในระยะที่รังสีแผ่ออกมา

รูปที่ ๗

รูปที่ ๘

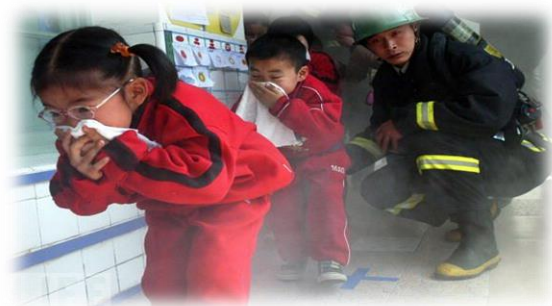
ตารางที่ ๒ แนวปฏิบัติของประชาชนเมื่อทราบอัตราปริมาณรังสีและสถานการณ์ขณะเกิดเหตุฉุกเฉินทางรังสี

สถานการณ์ขณะเกิดเหตุฉุกเฉินทางรังสี	ค่า OIL*	แนวปฏิบัติ
การได้รับรังสีนอกร่างกายจากต้นกำเนิดรังสี	๑๐๐ ไมโครซีเวิร์ต ต่อชั่วโมง	ทำการกั้นบริเวณควบคุมการ เข้าออกบริเวณ
การได้รับรังสีนอกร่างกายจากต้นกำเนิดรังสี ที่ปนเปื้อนสารกัมมันตรังสีในบริเวณไม่กว้าง หรือกรณีที่มีการอพยพกระทำได้ง่าย	๑๐๐ ไมโครซีเวิร์ต ต่อชั่วโมง	ทำการกั้นบริเวณควบคุมการ เข้าออกบริเวณ
การได้รับรังสีนอกร่างกายจากต้นกำเนิดรังสี ที่ปนเปื้อนสารกัมมันตรังสีในบริเวณกว้าง หรือ กรณีที่มีการอพยพกระทำได้โดยยาก	๑ ไมโครซีเวิร์ต ต่อชั่วโมง	แนะนำให้อพยพผู้คนออกนอก บริเวณ หรือหลบภัยอยู่ที่ พักและปิดประตูหน้าต่าง
การได้รับรังสีนอกร่างกายต้นกำเนิดรังสีฟุ้ง กระจายในอากาศ	๑ ไมโครซีเวิร์ต ต่อชั่วโมง	ทำการกั้นบริเวณ(ถ้าเป็นไปได้) ควบคุมการเข้าออกบริเวณ และอพยพคนไปบริเวณเหนือ ทิศทางลม

หมายเหตุ* ค่า Operational Intervention Level (OILs) คือ ค่าระดับเพื่อเข้าแทรกแซงการดำเนินการเพื่อ
ป้องกันอันตรายจากเหตุฉุกเฉินทางรังสี

รูปที่ ๙

รูปที่ ๑๐

ตารางที่ ๓ ระดับขีดจำกัดความปลอดภัยปริมาณรังสียังผลสำหรับเจ้าหน้าที่ตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี

การปฏิบัติการเฝ้าระวังเหตุฉุกเฉินทางรังสี	ปริมาณรังสียังผล (มิลลิซีเวิร์ต)
- การช่วยเหลือผู้บาดเจ็บในพื้นที่เกิดเหตุฉุกเฉินทางรังสี	๕๐๐
- การป้องกันการบาดเจ็บสาหัสของผู้ที่อยู่ในพื้นที่เกิดเหตุฉุกเฉินทางรังสี - การป้องกันการเพิ่มค่ากัมมันตรังสีในพื้นที่เกิดเหตุฉุกเฉิน - การป้องกันการเพิ่มระดับความรุนแรงของเหตุฉุกเฉินทางรังสี	๑๐๐
- การปฏิบัติงานให้สถานการณ์กลับสู่สภาวะปกติในระยะสั้น - การปฏิบัติงานเร่งด่วนในการป้องกันอันตรายจากรังสี - การตรวจวัดปริมาณรังสีและเก็บตัวอย่างรังสี	๕๐
- การปฏิบัติงานให้สถานการณ์กลับสู่สภาวะปกติในระยะยาว - การปฏิบัติงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุทางรังสีโดยตรง	๒๐

หมายเหตุ ปริมาณรังสียังผลที่กำหนดเป็นขีดจำกัดของการได้รับปริมาณรังสีสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งผู้ปฏิบัติงานต้องได้รับการฝึกอบรมด้านการป้องกันอันตรายจากรังสีและทราบถึงความเสี่ยงเมื่อได้รับปริมาณรังสีในปริมาณที่กำหนด และต้องเป็นผู้ที่อาสาสมัครและทราบถึงผลที่ตามมาของการได้รับปริมาณรังสีในปริมาณที่กำหนด

รูปที่ ๑๑

รูปที่ ๑๒

แนวทางที่ ๑ การป้องกันอันตรายจากรังสีสำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน

ผู้ปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี

การปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติงานตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี

๑.๑ แนวทางการตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี ที่ควรปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา

๑.๑.๑ ดำเนินการตามมาตรการด้านความปลอดภัยในการระงับเหตุฉุกเฉินทางรังสีสำหรับ
ผู้ปฏิบัติงาน

๑.๑.๒ สังเกตด้วยสายตาเพื่อพิจารณาสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่เกิดเหตุฉุกเฉินทางรังสีและมั่นใจ
ว่าผู้ปฏิบัติงานอยู่ในระบบการสั่งการและการติดต่อสื่อสารตลอดเวลาเมื่ออยู่ในพื้นที่อันตราย

๑.๑.๓ ไม่สัมผัสหรือจับวัตถุต้องสงสัยที่อาจจะเป็นวัสดุกัมมันตรังสี

๑.๑.๔ ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บเท่านั้น ตามระยะต่าง ๆ ดังนี้

- ระยะ ๑ เมตร จากวัตถุต้องสงสัยว่าเป็นวัสดุกัมมันตรังสี

- ระยะ ๑๐๐ เมตร จากเหตุฉุกเฉินทางรังสีที่เกิดจากเพลิงไหม้หรือเกิดจากระเบิด

ยกเว้นมีชุดหรือเครื่องป้องกันอันตรายที่เหมาะสม

- ใช้เวลาปฏิบัติงานให้น้อยที่สุดภายในระยะ ๑๐ เมตร จากวัตถุต้องสงสัยว่าเป็น
วัสดุกัมมันตรังสี

๑.๑.๕ เมื่อวัสดุกัมมันตรังสีเกิดฟุ้งกระจาย และสงสัยหรือมั่นใจว่าเกิดการเปื้อนสาร
กัมมันตรังสี ให้ดำเนินการดังนี้

- ใช้หน้ากากป้องกันวัสดุกัมมันตรังสีชนิดครึ่งหน้า เต็มหน้าหรือใช้ผ้าเช็ดหน้า

- ห้ามนำเครื่องมือสัมผัสบริเวณปาก ห้ามสูบบุหรี่ ห้ามรับประทานอาหารและ
เครื่องดื่มโดยล้างมือทุกครั้งหลังปฏิบัติงานตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี

- เมื่อต้องช่วยเหลือหรือขนส่งผู้บาดเจ็บที่เปื้อนสารกัมมันตรังสี ให้หาวิธีป้องกันที่
เหมาะสม เช่น สวมชุดป้องกัน เป็นต้น

๑.๑.๖ ทำการบันทึกชื่อของผู้ปฏิบัติงานตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสีทุกคน เพื่อติดตามผล
จากการรับปริมาณรังสีในพื้นที่เกิดเหตุ

๑.๑.๗ ผ่านการตรวจวัดการเปื้อนสารกัมมันตรังสีหลังออกมาจากพื้นที่อันตราย หากไม่ผ่าน
การตรวจวัดให้ดำเนินการถอดชุดปฏิบัติงานและชำระล้างร่างกายให้เร็วที่สุด

๑.๑.๘ ขณะปฏิบัติงานตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี ผู้ปฏิบัติงานต้องปฏิบัติตามแนวทาง
ป้องกันอันตรายจากรังสีอย่างเคร่งครัด หรือปฏิบัติตามคำแนะนำอื่นเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่สำนักงานปรมาณู
เพื่อสันติ

๑.๑.๙ ข้อควรระวัง สำหรับผู้ปฏิบัติงานที่เป็นเพศหญิงและไม่แน่ใจว่าตั้งครรภ์หรือไม่ ให้แจ้ง
ผู้สั่งการ ณ ที่เกิดเหตุทันที เพื่อสั่งห้ามไม่ให้ปฏิบัติงานตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี

๑.๒ แนวทางตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี ถ้าทราบอัตราปริมาณรังสีประมาณ

๑.๒.๑ ให้ปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันอันตรายจากรังสีสำหรับผู้ปฏิบัติงานในข้อ ๑.๑

๑.๒.๒ ถ้าอัตราปริมาณรังสีในพื้นที่อันตรายมากกว่า ๑๐๐ มิลลิซีเวิร์ตต่อชั่วโมง ให้ปฏิบัติงานช่วยเหลือและเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บสาหัสไปยังพื้นที่ปลอดภัยเท่านั้น โดยใช้เวลาในการปฏิบัติงานไม่เกิน ๓๐ นาที

๑.๒.๓ ห้ามปฏิบัติงานในพื้นที่เกิดเหตุฉุกเฉินทางรังสีถ้าอัตราปริมาณรังสีมากกว่า ๑,๐๐๐ มิลลิซีเวิร์ตต่อชั่วโมง โดยไม่ได้รับคำแนะนำหรือได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ

๑.๓ แนวทางการตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี ถ้ามีมาตรรังสีแบบพกพา

๑.๓.๑ ให้ปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันอันตรายจากรังสีสำหรับผู้ปฏิบัติงานในข้อ ๑.๑

๑.๓.๒ การตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสีในพื้นที่เกิดเหตุ ต้องได้รับอัตราการปริมาณรังสีไม่เกินค่าที่กำหนดตาม ตารางที่ ๓

๑.๓.๓ ข้อควรระวัง สำหรับการตรวจวัดอัตราปริมาณรังสีจากมาตรวัดรังสีแบบพกพาจะไม่สามารถตรวจวัดปริมาณรังสีจากการหายใจหรือการรับประทานหรือการปนเปื้อนสารกัมมันตรังสีบริเวณผิวหนัง ดังนั้นผู้ปฏิบัติงานต้องปฏิบัติตามการป้องกันอันตรายจากรังสีในข้อ ๑.๑ อย่างเคร่งครัด

รูปที่ ๑๓

รูปที่ ๑๔

รูปที่ ๑๕

อุปกรณ์ที่ใช้ในการระงับเหตุฉุกเฉินทางรังสี

๑. ชุดป้องกันการเปราะอะเปื้อนรังสี

: เสื้อ กางเกง ป้องกันการเปราะอะเปื้อนรังสี, ถุงมือ, ถุงหุ้มรองเท้า, หน้ากาก หรือ เครื่องช่วยหายใจ ตามความเหมาะสม

๒. เครื่องสำรวจรังสี

: การตรวจสอบจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ เช่น survey meter, Identify ในการวิเคราะห์ชนิดหรืออัตรา ปริมาณวัสดุกัมมันตรังสีและเครื่องดังกล่าวต้องได้รับการดูแลการใช้งานที่ถูกต้อง

๓. เครื่องวัดรังสีประจำตัวบุคคล

: เป็นเครื่องวัดรังสีที่ใช้สำหรับติดไว้บนร่างกาย ของผู้ที่ต้องปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับรังสี

๔. คีมคีบวัสดุกัมมันตรังสี

: การทำงานกับสารกัมมันตรังสีควรใช้ปากคีบหรือเครื่องมือที่มีความยาวในการเคลื่อนย้ายไม่ควรสัมผัสโดยตรงด้วยมือ

๕. ถังสำหรับจัดเก็บวัสดุกัมมันตรังสี

: ใช้สำหรับเก็บวัสดุกัมมันตรังสีเพื่อนำไปกำจัดต่อไป

๖. ป้ายเตือนภัยทางรังสี

: เพื่อป้องกันมิให้ผู้ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเข้าไปในบริเวณพื้นที่ควบคุมและเพื่อเตือนให้ทราบถึงอันตราย

๗. ดินน้ำมันและธงกำหนดจุด

: เพื่อกำหนดจุดหรือบริเวณที่ผู้สำรวจพบวัสดุแก๊สมันตรึงสีทำให้สะดวกต่อการเก็บกู้และป้องกันการสำรวจซ้ำซ้อน

๘. ฉากกั้นและกรวย

: เพื่อป้องกันมิให้ผู้ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเข้าไปในบริเวณพื้นที่ควบคุม

๙. เปลสำหรับขนย้ายผู้ประสบภัย

: เพื่อขนย้ายผู้ประสบภัยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในสถานการณ์นั้น

๑๐. เครื่องขยายเสียง และ สมุดบันทึกข้อมูล

: เครื่องขยายเสียงสำหรับผู้บัญชาการในการสั่งการ และต้องมีการบันทึกข้อมูลรายละเอียดในการวัดค่าของรังสี

บรรณานุกรม

แนวทางการปฏิบัติงาน สำหรับเจ้าหน้าที่ตอบสนองเหตุฉุกเฉินทางรังสี.สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ
กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กรุงเทพมหานคร.

คณะผู้จัดทำ

ศูนย์ปริมาณเพื่อสันติประจําภูมิภาค

๑. นางสาวธนวรรณ แจ่มสุวรรณ	ผู้อำนวยการศูนย์ปริมาณเพื่อสันติประจําภูมิภาค
๒. นายพรชัย ชาติพหล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๓. นางสาววารารณ วิชาชัย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
๔. นางสาวธัญย์สิตา ศุภสวัสดิ์บัว	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและประสานงาน

ศูนย์ปริมาณเพื่อสันติประจําภูมิภาคภาคเหนือ

๑. นางมัลลิกา วงศ์รัตนธรรม	นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติงาน
๒. นายวิทยา ไชยอำมาตย์	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและประสานงาน
๓. นางสาวจุฑามาศ เอกตะ	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและประสานงาน
๔. ปิยะพันธ์ สถิตคุณารัตน์	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและประสานงาน

ศูนย์ปริมาณเพื่อสันติประจําภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑. นายเกษม ตีศรี	นายช่างไฟฟ้าชำนาญงาน
๒. นายพัฒนวิทย์ ช่อนบุญ	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและประสานงาน
๓. นางสาวสลิล สังคนนท์	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและประสานงาน

ศูนย์ปริมาณเพื่อสันติประจําภูมิภาคภาคตะวันออก

๑. นางสาวยุวันดา สุตสม	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและประสานงาน

ศูนย์ปริมาณเพื่อสันติประจําภูมิภาคภาคใต้

๑. นางสาวสรณรัตน์ พิทักษ์ปฐมพงศ์	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและประสานงาน
๒. นางสาวปิยวรรณ กิตติประโยค	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและประสานงาน

ศูนย์ปรมาณูเพื่อสันติประจำภูมิภาค ภาคใต้ (จังหวัดสงขลา)

ชั้น 9 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC อาคาร 2)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110

ศูนย์ปรมาณูเพื่อสันติประจำภูมิภาค ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่)

ชั้น 2 อาคารสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

ศูนย์ปรมาณูเพื่อสันติประจำภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดขอนแก่น)

ห้อง B408 ชั้น 4 อาคารพิมล กลกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

ศูนย์ปรมาณูเพื่อสันติประจำภูมิภาค ภาคตะวันออก (จังหวัดระยอง)

ศูนย์ราชการจังหวัดระยอง

ถนนสุขุมวิท ตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 21150

สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เลขที่ 16 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

โทร 0 2579 5230, 0 2596 7600, 0 2562 0123

โทรสาร 0 2561 3013